

Pr Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 13.07.2025 nr 8-1/8228-10

Meie 22.08.2025 nr 6-3/25-921-2

Arvamus tsiviilkohtumenetluse seadustiku jt seaduste muutmise eelnõule

Lugupeetud justiits- ja digiminister

Tänan võimaluse eest avaldada arvamust tsiviilkohtumenetluse seadustiku jt seaduste muutmise eelnõule.

Eelnõuga tutvumise järgselt laekus kohtu esimehele avamusi mitmelt Harju Maakohtu kohtunikult.

Tarbijakrediidi nõuete menetluses muudatuste tegemine on hädavajalik, sest võlgnike arv aina kasvab ning kohtute vaates ei järgita laenude väljastamisel endiselt vastutustundliku laenamise põhimõtete (VTL). Esitatud muudatused kinnitavad paljusi väljakujunenud kohtupraktikat. Kohtunikel on siiski mõned tähelepanekud. Esmalt esitame oma tähelepanekud tarbijakrediidi nõuete osas, seejärel eelnõu teiste sätete kohta ning teeme ka täiendavaid ettepanekuid kohtumenetluse sujuvamaks muutmiseks.

Tarbijakrediidi nõuete menetlemine

Eelnõusse lisandunud tarbijakrediiti (eelkõige sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi esitamist) puudutav osa seadustab küll teataval määral kohtupraktikas väljakujunenud olukorra, mis puudutab maksekäsu kiirmenetlust ja pankrotimenetlust, kuid teeb suuremad muudatused sundtäitmise lubamatuks tunnistamise nõuete osas. Mõõname, et nende hagide osakaal ei saa ka tulevikust olla suus, sest tegemist on keeruka õigusvaidlusega, mis nõuab võlgnikult/tarbijalt

aktiivset tegutsemist, kuid sellegipoolest peab õiguslik regulatsioon olema selge. TMS-s viidatakse selgelt (ning täitur peab seda ka täitmisteates alati märkima) nagu oleks kõigi vastuväidete esitamine tarbijakrediidi asjades sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi alati võimalik. Kohtunike arvates hakkab praktikas suuremat rolli mängima TsMSRS-i säte, mille kohaselt saab sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi esitada siiski piiratud olukordades st vaid siis, kui kohus ei kontrollinud tagaseljaotsuse (TSO) tegemisel VTL järgimist (§ 11⁸ lg 2) või piiratud ulatuses (maksekäsu puhul, § 11⁸ lg 1).

Kujuneks olukord, kus tarbijakrediidiasjades saaks esitada sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi ükskõik millisel pärast kohtulahendi tegemist tekkinud asjaolul (kui kohtu poolne VTL kontroll TSO-st ei nähtu, kuid seda on siiski tehtud). Võiks kaaluda, kas maksekäsk ja TSO tarbijakrediidis ei võiks alluda samale režiimile (TsMSRS § 11⁸ lg 1)? Käesoleval juhul tekib küsimus, miks maksekäsu puhul on vastuväidete ulatus piiratud, kuid TSO puhul võib tulla lagedale igasuguste vastuväidetega?

Kui oluline osa TMS § 221 sisulisest rakendusala soovitakse siiski sätestada TsMSRS-s, kas siis üldse on vajalik tarbijakrediidi TSO võrdsustamine mitte-kohtulahendist täitedokumendiga (koos ülal viidatud eranditega TsMSRS-s) või oleks sama tulemus lihtsamini saavutatav TMS-i/TsMSRS-i täiendamisega selliselt, et nähakse ette erisused TMS § 222 lg 2 suhtes (kui kohus ei kontrollinud VTL või üldse tarbijakrediidi imperatiivseid sätteid, siis on võimalik esitada sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi). Võiks ju eeldada, et jõustunud kohtulahend on seaduslik ja võimaldada sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagi esitamist kohtulahendile erandjuhul (kui kontrolli läbiviimist ei ole võimalik tuvastada), mitte vastupidi (s.o lubada alati, aga piirangu, et kui kohus siiski kontrollis, ei saa esitada).

Praktikas hakkaks sundtäitmise lubamatuks tunnistamise hagnosis lahendades olulist rolli mängima see, millise lõpplahendiga tarbijakrediidiasi lahendati (TSO või lihtmenetluse otsus, ehkki kummalgi juhul ei tarvitsenud kohus VTL järgimist omal algatusel kontrollida) ning loomulikult ka see, kas need maagilised sõnad või lause kontrolli teostamise kohta (põhjendava osata koostatud) lahendisse märgiti või mitte.

Kohtu seisukohalt võib kaaluda, kas paragrahvi 482 täiendamine on vajalik selliselt, et maksekäsu menetluses esitataks ka tarbijale võlaõigusseaduse § 403.1 kohaselt esitatud Euroopa tarbijakrediidi standardinfo teabeleht või sama seaduse § 403.3 kohaselt esitatud Euroopa standardinfo teabeleht. Mõõname, et kohtul on ka maksekäsu kiirmenetluses kohustus kontrollida tarbijakrediidi lepingu kehtivust ning standardinfo teabelehe esitamata jätmine on tehingu tühisuse aluseks, samuti on vajalik kohtul kontrollida krediidikulukuse määra, mille ületamine on tehingu tühisuse aluseks. Erinevus standardinfo teabelehel oleva krediidikulukuse määra ja lepingus oleva määra vahel võib juhtida kohtu tähelepanu kergemini sellel küsimusele, kuid ei muuda kohtu kontrollikohustuse sisu.

Kohus toetab paragrahvi 483 lõikega 1 pikendatud tähtaega, sest lisatõendite kontrollimine võtab täiendavalt aega. Samas ei ole tähtaja pikendus märkimisväärne ega piira oluliselt võlausaldaja huve, sest võlausaldajal on võimalik esitada koheselt seadusega kooskõlas olevamaksekäsu avaldus.

Kohus toetab ka teisi tarbijakrediidi maksekäsu menetluse muudatusi.

Kahjuks on maksekäsuasjade automaatse edastamise lõpetamine (seletuskirja kohaselt arendusi vajava süsteemi tõttu) eelnõust välja jäänud. Sellega tuleks kiiremas korras edasi liikuda, sest praegune tehnilisesüsteem, kus maksekäsu osakond lõpetab menetluse ja maakohus alustab

uuesti menetlust ei ole õiguslikult vajalik ja lisab üksnes menetlusele kuluvat aega ja kohtutele töökoormust.

Kindlasti tasuks kohtute töökoormuse ühtlustamiseks kaaluda ka tarbijakrediidi asjade jagamist kõikidele maakohtutele üle riigi. Tarbijakrediidi asjades toimub menetlus 95% ulatuses kirjalikus menetluses ja lihtmenetlusest, eriti pärast lihtmenetluse piiri tõstmist. Istungite pidamine on harv, isiku ärakuulamine saab toimuda ka tehniliste lahenduste abil. Seega ei oleks see ka tarbijatele, kes on menetluses nõrgem osapool, tarbetult koormav. Tarbijakrediidi vaidlused moodustasid 2025.aasta esimesel poolaastal Harju maakohtus 20 % tsiviilasjade mahust ja 22% tsiviilasjade koormuspunktide mahust. Olukorras, kus osad Eesti maakohtud on tsiviilasjade menetlemisel ülekoormatud, võimaldab tarbijakrediidi kohtuasjade üle-riigiline jagamine kohtute töömahtu märkimisväärselt ühtlustada. Ka on väljakujunenud ühtlane kohtupraktika kõikides maakohtutes, mis võimaldab selliseid vaidluseid sarnaselt lahendada ning menetlusosaliste jaoks kohtumenetluses osalemise kvaliteet ei muutu. Seadusemuudatuse tegemine ei ole keeruline ning kohtud on seda ettepanekut varasemalt teinud korduvalt.

Muud tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise ettepanekud

- 1) Paragrahvi 59 lõige 5² muudetakse ja sõnastatakse riigisaladuse ja salastatud välisteabe menetlemise täpsem kord. Kohtul ei ole selle kohta tähelepanekuid.
- 2) Paragrahvi 150 täienduste kohta tähelepanekuid, kuid tuleb siiski rõhutada, et kohtu algatusel riigilõivu tagastamine saab toimuda vaid siis, kui kohtul on olemas tõsikindlad andmed menetlusosalise kohta, mis võimaldavad seda teha. Kohtu töökoormuse ja menetlusökonoomi põhimõttest tulenevalt ei ole kohtul mõistlik tegeleda lõppenud menetluses nt likvideeritud või surnud menetlusosalise õigusjärglaste otsimisega.
- 3) Paragrahvi 178 lõige 2 muudatuse kohta ei ole kohtul tähelepanekuid.
- 4) Paragrahvi 191 lõike 1 esimene lause muudetakse ja laiendatakse kaebeõigust menetlusabi saamata jätmisel. Kohtul ei ole muudatuste kohta sisulisi tähelepanekuid. Tuleks seletuskirjas siiski rõhutada, et kaebeõiguse laiendamine ei taga siiski kaebuse läbivaatamist Riigikohtu poolt, sest Riigikohtul on õigus menetlusse võtmisest keelduda TsMS § 679 lg 1 alusel.
- 5) Paragrahvi 384 lõike 1 esimene lause muudetakse ja pikendatakse hagi tagamise avalduse läbivaatamise tähtaega. Kohtu arvates on hagi tagamise tähtaja pikendamine väga vajalik. Niivõrd lühikese tähtajaga hagi tagamise menetlust teistes Euroopa riikides ei eksisteeri.

Kohtud on erakorraliste asjaolude ilmnemisel võimalised reageerima ja hagi tagama väga kiirest (eelkõige näiteks merinõuete puhul sadamast lahkuvat laeva arestima või enampakkumisi peatama), kuid tavapäraselt ei ole hagi tagamisel kohtul vaja toimida loetud tundide jooksul. Hagi tagamine toimub *ex parte* menetlusena ning kohtul on menetluses kohustus seista menetluses mitteosaleva isiku õiguste eest. Hagi tagamise tähtaja pikendamine annab kohtule võimaluse selgitada avalike andmete alusel välja hagi tagamise vajalikkus ning paremini kaaluda kostja õiguseid.

- 6) Paragrahv 404 tunnistatakse kehtetuks ja paragrahvi 405 lõikes 1 muudetakse lihtmenetluse piiramäära. Kohus toetab esitatud ettepanekut ja märkuseid ei ole.
- 7) Paragrahvi 415 lõikega 2 muudetakse tagaselaotsusele kaja esitamise korda. Kohus toetab esitatud ettepanekut ja märkuseid ei ole.
- 8) Kohus toetab isiku surnuks tunnistamise menetluses tehtavaid muudatusi (paragrahvi 510 lõige 4 ja paragrahvi 511 lõike 3 muudatused).

- 9) Kohus toetab pankrotiseaduse muutmise ettepanke. Maksejõuetusajade menetlemisel on kohtupraktika tarbijakrediidilepingust tulenevate jõustunud kohtulahendite menetlemisel olnud erinev. Kohtupraktikas väljakujunenud menetluse selge seadustamine annab kõikidele osapooltele õigusselguse. Oluline on ka rakendussätetega määratleda ära menetlusnormide kehtivus üksnes nendele vaidlustele, milles ei ole veel võlausaldajate nimekirja kinnitatud.
- 10) Kohus toetab riigi õigusabi osas esitatud ettepanekut ja märkuseid ei ole.

Kohtu poolt on eelnõu edasise menetluse osas kontaktisikuks arvamuse koostanud kohtunik Kai Härmand.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Liina Naaber-Kivisoo
kohtu esimees